

De vogelpest-crisis in Thailand 2004

Net als Nederland een jaar eerder, kreeg Zuidoost Azië van januari t/m maart te maken met de vogelpest (bird flu). Het kwam vooral in het nieuws toen er ook mensen aan de ziekte overleden in met name Thailand en Vietnam. Het virus betrof dan ook een andere en gevaarlijkere variant van het virus dat in Nederland heerste, en was overdraagbaar van kippen op mensen. Uiteindelijk overleden ongeveer 25 mensen in totaal, en werden tientallen miljoenen stuks pluimvee geruimd. Sinds de overheid op 23 januari na maanden van speculatie eindelijk toegaf dat het geen vogelcholera of bronchitis betrof, maar vogelgriep, stonden de kranten bol. En langzamerhand werd steeds duidelijker dat de overheid vanaf het hoogste niveau een vies spelletje hebben gespeeld samen met de agribusiness.

De pluimveesector bestaat uit 3,2 miljoen bedrijven, waarvan 99% minder dan 1.000 kippen bezit en vooral voor de binnenlandse markt produceert, en vooral werkt met kippen die nog in contact komen met de buitenlucht. De andere 1% zijn grootschalige kippenbedrijven, die volgens Nederlands bioindustrie-model zowel eieren als pluimveevlees produceren, en contracten hebben met verwerkingsbedrijven die vooral voor de wereldmarkt produceren. De belangrijkste hiervan zijn CPF, Betagro en Saha. Nederland is ondertussen de vijfde grootste importeur van Thais pluimveevlees via deze bedrijven, een vreemde situatie omdat de Nederlandse sector jarenlang zelf een grote exporteur was. In Nederland bestaan er dan ook zorgen over het verschil in eisen op gebied van dierenwelzijn en voedselveiligheid tussen de Nederlandse en Thaise sector, mede waardoor de Thaise bedrijven goedkoper kunnen produceren.

Al in november 2003 werden in Thailand de eerste bedrijven geruimd vanwege het virus dat soms binnen een dag na constatering van de ziekte tot de dood van kippen kon leiden. Pluimveehouders waren ten einde raad, hadden dit nog nooit gezien, maar konden door jarenlange bezuinigingen van de huidige regering Thaksin Shinawatra op regionale landbouw-voorlichtingsdiensten, nergens terecht met hun vragen. Ook kreeg men nooit te horen welke ziekte het betrof. Deze bezuinigingen hadden ook tot gevolg dat er nog maar één onderzoekscentrum was waar men de apparatuur had om de ziekte te kunnen vaststellen. De regering gebruikte dit later als excuus voor de late bekendmaking.

Na het bekend worden van de uitbraak waren de centrale vragen in de (gelukkig nog redelijk onafhankelijke) media: 'Heeft de overheid doelbewust de uitbraak van vogelgriep verzwegen?', 'Waarom?', en 'In hoeverre zijn haar nauwe banden met het multinationale bedrijfsleven hier debet aan?'.

Een kritische commentaar in de Bangkok Post sprak van 'A policy to force chicken farmers to go totally industrial under giant agro companies.' En alles wijst erop dat dit waar is. Door de ziekte stil te houden wou men enerzijds belangrijke importeurs als de EU en Japan niet verontrusten, en anderzijds lijkt het erop dat men doelbewust de ziekte heeft laten doorwoekeren om zo de kleine boeren kapot te maken. Een lelijke streep door de rekening voor dit beleid was, dat er ook menselijke slachtoffers te betreuren waren. Het was dan ook het ministerie van Gezondheidszorg, dat mede onder druk van de Wereld Gezondheidsorganisatie de uitbraak van de ziekte bekend maakte, en niet het ministerie van Landbouw waar al in november aanwijzingen hiervoor waren. Voor 23 januari waren er dan ook al 900.000 kippen geruimd met name in de bioindustrie; tegen pluimveehouders werd niets gezegd, of verteld dat het om bronchitis ging. Verder werd er niets gedaan op het ministerie van Landbouw, met de onderzoeksresultaten van de Chulangkorn-universiteit die al in november de vogelgriep constateerde.

Net als in China met SARS een jaar eerder, blijkt er ook een angst te zijn onder overheidsambtenaren om met negatieve berichten naar buiten te komen. Thaksin heeft een cultuur van 'killing the messenger' ontwikkeld; hij is een krachtadige leider die zich in CEO-stijl vooral concentreert op de positieve 'bedrijfsresultaten'; met name economische groeicijfers. Aan kritische geluiden heeft hij minder behoefte. Hij kreeg ook veel kritiek op de behandeling van de crisis na de bekendmaking van de uitbraak. In plaats van de bevolking onafhankelijke voorlichting te geven over hoe de ziekte te voorkomen, ging hij zich te buiten aan allerlei 'kippeneetacties' waarbij allerlei beroemdheden werden ingezet, om aan te tonen dat het absoluut veilig was om kip te eten. Alles was erop gericht om het vertrouwen van de binnenlandse en buitenlandse consument te herstellen. Ondanks of dankzij dit beleid, daalde de binnenlandse kippenvlees-

en eierenconsumptie tot een minimum. Ook sloten de EU en Japan voorlopig hun grenzen voor pluimveevlees. Tegelijkertijd werden 30 miljoen kippen, eenden en andere vogels geruimd, waarbij het grootste deel in zakken gedaan werd en levend werd begraven. Aan risico's op verspreiding van het virus via het grondwater, en al eerder (voor 23 januari) via het oppervlaktewater (waarin de nietsvermoedende pluimveetelers hun dode kippen gooiden), werd voorbij gegaan.

Al gauw was er sprake van een dubbele standaard; kleine pluimveebedrijven in een cirkel rond besmette bedrijven werden zonder uitzondering geruimd, bedrijven in de bio-industrie kregen echter de kans om via een veearts aan te tonen dat ze niet besmet waren, en konden zo hun veestapel redden. Dezelfde dubbele standaard gold tussen mensen met de kostbare vechthanen in de provincie, en deze in Bangkok. Vogelbezitters in Bangkok konden hunnen hanen en ook andere vogels behouden, als men kon aantonen dat ze niet besmet waren. In de provincie zat men overigens niet stil en werden hanen verstopt, of naar andere gebieden verplaatst. Ook niet gek; de vastgestelde compensatieprijs voor een geruimde kip of haan was 0,80 Euro, de kostprijs voor een nieuwe kip is 2 Euro, terwijl de vechthanen een marktwaarde hebben van tussen de 250 en 2.500 Euro. Een tophaan zou zelfs 15.000 Euro waard zijn.

Al met al kon ook hierdoor de ziekte zich gemakkelijker verspreiden, en begin februari was bijna in elke provincie wel een uitbraak geconstateerd. De massale ruiming en lijken uiteindelijk de ziekte onder controle te hebben gebracht, maar door de onbetrouwbare informatie van de overheid, weet niemand voor hoelang. De slachtoffers zijn uiteindelijk inderdaad de kleine pluimveehouders, die in grote onzekerheid zijn over het werkelijk uitbetalen van de compensaties, die daarnaast niet hoog genoeg lijken om de daling van inkomsten te kunnen opvangen. En dan lijkt de strategie van de overheid (met het bedrijfsleven) succesvol te zijn geweest, men spreekt van een kans om nu eindelijk te sector te moderniseren. Andere slachtoffers zijn natuurlijk de (nabestaanden van de) menselijke slachtoffers, waren zij al in november gewaarschuwd over hoe de ziekte te voorkomen, dan hadden waarschijnlijk enkele mensenlevens bespaard kunnen worden.

De ongekende populariteit van Thaksin kreeg dit voorjaar andere deukjes. Langzaam werd duidelijk dat zijn 'war on drugs', geleid heeft tot minimaal 3000 slachtoffers in de drugshandel, die zonder enige vorm van proces werden vermoord door de politie. Sommige expats spreken over tienduizenden moorden. De VS heeft via een mensenrechtenrapport ook kritiek geleverd op de deze situatie, maar slikte deze na protest van de Thaise regering weer snel in. Dit lijkt weer alles te maken te hebben met de onderhandelingen voor een vrijhandelsverdrag tussen beide landen, die dit jaar van start gaan.

Daarnaast werd er weken massaal gestaakt door medewerkers van de nationale energieproducent EGAT, tegen de aangekondigde privatisering van het bedrijf. Thaksin blijft echter onvermurwbaar, de privatisering moet door gaan.

Ook zijn behandeling van de crisis rond het moslimgeweld in de drie zuidelijke provincies, leverde hem veel kritiek op. Alles wijst erop dat de meerderheid van moslims hier al jaren gediscrimineerd wordt ten opzichte van de minderheid van boeddhisten, en veel problemen ondervindt in onder andere het moslimonderwijs. In plaats van de dialoog aan te gaan, werd al gauw militair en politieel geweld ingezet. Radicale moslimorganisaties antwoordden met aanslagen op vooral overheidsambtenaren, en gewelddadige berovingen van wapendepots. Het dieptepunt werd eind april bereikt toen gewapende moslims in een hinderlaag werden gelokt, en massaal werden afgeslacht. Weer een typisch voorbeeld van de 'Thaksin-way' om problemen te lijf te gaan.

Guus Geurts
9 april 2004
Baguio, de Filippijnen

Gebaseerd op artikelen in de Thaise dagbladen The Bangkok Post en The Nation, december 2003 – april 2004